

N:o 86.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 33 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet m. m.; gifven Stockholms slott den 11 mars 1910.

Under åberopande af bilagda i statsrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen antaga härvid fogade förslag till

1:o) lag angående ändrad lydelse af §§ 33 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

2:o) lag angående ändrad lydelse af § 74 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862; och

3:o) lag angående ändrad lydelse af § 30 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres sjukdom:

GUSTAF ADOLF.

Hugo Hamilton.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af §§ 33 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att nedannämnda §§ i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 33.

Följande ärenden må ej af kommunalfullmäktige upptagas, utan skola alltid i kommunalstämma handläggas:

a) fråga om försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon sådan kommunen tillhörig fastighet, som för något dess gemensamma nytta afseende ändamål genom gåfva eller testamente kommunen tillfallit, äfvensom öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, kommunen till sådan fastighet äger;

b) påläggande af afgifter, som erfordra uttaxering för längre tid än fem år;

c) upptagande af lån, då beslut därom är af beskaffenhet att skola jämlikt § 73 underställas Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse;

d) justering af de i §§ 14 och 65 omförmälda längder;

e) val till ordförande och vice ordförande i kommunalstämman och kommunalnämnden; så ock till kommunalfullmäktige och till ledamöter i kommunalnämnden.

§ 73.

För att vinna bindande kraft skola kommunalstämmans beslut underställas Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse, då besluten angå:

a) försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon sådan kommunen tillhörig fastighet, som för något dess gemensamma nytta afseende ändamål genom gåfva eller testamente kommunen tillfallit, äfvensom öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, kommunen till sådan fastighet äger; och

b) upptagande af lån; dock att underställning icke erfordras i fråga om beslut att upptaga lån, där genom sådant beslut sammanlagda beloppet af kommunens utan underställning skedda upplåning icke öfverstiger skillnaden mellan, å ena sidan, en tiondel af den sammanlagda inkomst, för hvilken enligt § 58 kommunalutskylder skolat för sistförflutna året utgöras, och, å andra sidan, den summa, som för nämnda år beslutits skola i kommunen anskaffas genom uttaxering.

Kungl. Maj:ts nådiga pröfning skola ock underställas de af kommunalstämman antagna förslag till nya eller förhöjda afgifter å den allmänna rörelsen, såsom väg-, bro- och färjpenningar med mera.

Beslut eller förslag, som bör Kungl. Maj:ts nådiga pröfning underställas, skall insändas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken det åligger att handlingarna, jämte eget utlåtande, till Kungl. Maj:t öfverlämna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1912.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af § 74 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att § 74 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 74.

För att vinna bindande kraft skola stadsfullmäktiges äfvensom allmänna rådstugans beslut underställas Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse, då de angå:

a) försäljning, pantförskrifning eller utbyte af sådan staden tillhörig fastighet, som för något dess gemensamma nytta afseende ändamål genom gåfva eller testamente staden tillfallit, äfvensom öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, staden till sådan fastighet äger; och

b) upptagande af lån; dock att underställning icke erfordras i fråga om beslut att upptaga lån, där genom sådant beslut sammanlagda beloppet af kommunens utan underställning skedda upplåning icke öfverstiger skillnaden mellan, å ena sidan, en tiondel af den sammanlagda inkomst, för hvilken enligt § 57 stadsutskylder skolat för sistförflutna året utgöras, och, å andra sidan, den summa, som för nämnda år beslutits skola i stadskommunen anskaffas genom uttaxering.

Kungl. Maj:ts nådiga pröfning skola ock underställas de af allmänna rådstugan eller stadsfullmäktige antagna förslag till nya eller förhöjda afgifter å den allmänna rörelsen, såsom väg-, bro-, hamn- och färjpenningar med mera.

Beslut eller förslag, som bör Kungl. Maj:ts nådiga pröfning underställas, skall af magistraten, åtföljdt af dess underdåniga utlåtande i ämnet, insändas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken det åligger att handlingarna, jämte eget yttrande, till Kungl. Maj:t öfver lämna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1912.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af § 30 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Härigenom förordnas, att § 30 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 30.

För att vinna gällande kraft skola stadsfullmäktiges beslut underställas Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse, då de angå:

a) försäljning, pantförskrifning eller utbyte af sådan staden tillhörig fastighet, som till bestridande af något bland stadens allmänna behof blifvit bestämd, så ock öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, staden till sådan fastighet äger;

b) upptagande af lån; dock att underställning icke erfordras i fråga om beslut att upptaga lån, där genom sådant beslut sammanlagda beloppet af stadens utan underställning skedda upplåning icke öfverstiger skillnaden mellan, å ena sidan, en tiondel af den sammanlagda inkomst, för hvilken enligt § 40 stadsutskylder skolat för sistförflutna året utgöras, och, å andra sidan, den summa, som för nämnda år beslutits skola i stadskommunen anskaffas genom uttaxering;

c) nya eller förhöjda afgifter å allmänna rörelsen för begagnande af de platser, som åt densamma blifvit anvisade, eller de inrättningar, som till dess betjänande äro gjorda;

d) förändring i de af Kungl. Maj:t för förvaltningsnämnderna fastställda instruktioner; och

e) förändring i gällande bestämmelser eller åtaganden, enligt hvilka kommunalutskylder skola utgå efter annan än den i § 40 bestämda allmänna grund, äfvensom påläggande af ny kommunalskatt efter annan än sist omförmälda grund.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1912.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26
februari 1909.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
grefve EHRENSVÄRD,
MALM.

Chefen för civildepartementet, statsrådet grefve Hamilton anförde, efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen:

Enligt våra nu gällande kommunallagar kommer frågan om ett besluts gagnelighet och ändamålsenlighet för kommunen i allmänhet icke under högre myndighets pröfning. Detta utgör — såsom det heter i Rikets Ständers skrifvelse den 26 oktober 1860 i anledning af Kungl. Maj:ts nådiga skrifvelse med det af kommitterade afgifna betänkande och förslag angående kommunalstyrelser — en tillämpning af den för

begreppet om kommunalstyrelse väsentliga grundsatsen, att kommunen, likasom den enskilde, själf är den bästa domaren i fråga om sin egen nytta eller skada. Från den anförda regeln har dock, med afseende på det allmänna statsintresset, undantag ansetts böra stadgas för sådana beslut, som kunna i märkligare mån inverka på kommunens framtid eller vidröra utom kommunen liggande intressen. Ur denna synpunkt har bestämts, att kommunens, såväl den borgerliga som den kyrkliga, beslut i några få uppräknade fall skola för att blifva gällande underställas Eders Kungl. Maj:ts eller Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning.

Bland de beslut, som sålunda pröfvas af Eders Kungl. Maj:t, äro de, som angå upptagande af lån, ställdt på längre återbetalningstid än två år, en tid, som i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm är bestämd till fem år.

I slutet af sistlidet är fästes min uppmärksamhet därvid, att anledning förefunnes antaga att särskildt stadskommunerna begagnat sin fria lånerätt i en utsträckning, som ur åtskilliga synpunkter kunde anses betänkelig. Jag infordrade därför uppgifter från rikets städer dels angående beloppet af hvarje stads sväfvande skuld dels ock till hvilken del samma skuld kunde vara placerad utom riket.

Det visade sig därvid, att denna sväfvande skuld uppgick till i rundt tal 73 miljoner kronor, och att däraf mer än hälften eller åtminstone 37,800,000 kronor var placerad utom riket.

Detta förhållande var uppenbarligen ägnadt att ingifva allvarliga farhågor, och, sedan jag härom samrådt med chefen för finansdepartementet, lämnades herrar fullmäktige i riksbanken tillfälle att afgifva yttrande och förslag beträffande de åtgärder, som i anledning af den i ärendet åstadkomna utredning kunde synas erforderliga.

Uti ett den 18 januari 1909 afgifvet yttrande hafva nu fullmäktige anfört följande.

»Fullmäktige hafva icke kunnat undgå att finna, hurusom en skuldsättning på kort tid till så betydande belopp, som här äro i fråga, kan medföra en afsevärd osäkerhet för landets ekonomiska förhållanden, och särskildt synes den stora skulden till utlandet kunna blifva en verklig fara för landet. Erfarenheten från den finansiella kris, som, uppkommen i utlandet, under hösten 1907 och år 1908 öfvergått vårt land, har äfven visat faran af en dylik kommunernas skuldsättning mot växlar och korta förskrifningar; säkert är att en stor del af de svårigheter, krisen hos oss medförde, berodde på dylika sväfvande kommunala skulder, ej minst till utlandet.

En stor skuldsättning medför alltid en viss svaghet och skuld till utlandet en större svaghet än skuld inom eget land. En fonderad skuld, som amorteras med visst belopp under en längre följd af år, erbjuder åtminstone trygghet mot öfverraskningar och möjliggör upprättande af en plan för skuldens successiva afbetalning och finansernas ordnande i öfrigt, hvilken, om den någorlunda ostörd får tillämpas, bör verka till fasthet i den kommunala hushållningen. Med en sväfvande skuld löper gäldenären däremot risken att vid inträdande ogynnsamma konjunkturer få sin ekonomi betydligt rubbad.

Från finansiell synpunkt måste i afseende på rätten för kommunerna att upptaga lån uppstå ett visst tvifvel om riktigheten af den frihet, som för närvarande råder med hänsyn till skuldsättning för kort tid. Då nämligen i kommunalförordningarna stadgats, att i fråga om upptagande af lån på lång återbetalningstid Kungl. Maj:ts fastställelse erfordras, har lagstiftningen utan tvifvel haft i sikte att därigenom söka bevara framtida generationers rätt och bästa. Men af nyss anförda orsaker finnes äfven skäl att beakta de olägenheter och vådor, ej minst för det allmänna, som kommunernas skuldsättning kan medföra vid den tid, då skuldsättningen sker. Och från denna synpunkt kan det förefalla oegentligt, att Kungl. Maj:ts pröfningsrätt skall afse endast de i visst afseende mera betryggande, ehuru naturligtvis alltid mer eller mindre betungande lånen på längre återbetalningstid, medan däremot kommunerna skola äga en relativt utsträckt frihet i fråga om rätten till skuldsättning på kort tid. Hade kommunerna, och i föreliggande fall särskildt stadskommunerna, endast i jämförelsevis mindre grad begagnat sig af denna sin fria lånerätt, hade kanske icke funnits anledning för staten att ingripa. Men resultatet af den ofvan omnämnda af departementet föranstaltade undersökningen visar tydligt, att så ingalunda varit fallet, ty en sväfvande eller icke fonderad skuld på 73 miljoner kronor måste anses synnerligen betydande för svenska förhållanden. Enligt fullmäktiges åsikt har därför den åstadkomna utredningen omedelbart ådagalagt, att giltig anledning finnes för statsmakterna att utsträcka statens pröfningsrätt äfven till kommunernas och närmast stadskommunernas upplåning på kort tid.

Men äfven en annan omständighet synes böra tillmätas en mycket stor betydelse. Det kan nämligen icke bestridas, att en kredit på kort tid faktiskt kan genom upprepade omsättningar blifva ett lån på lång tid. Dessutom är det alls icke säkert, att ett på kort tid upptaget lån är afsedt att tillgodose endast det närvarande behovet. Bestämmelserna om Kungl. Maj:ts pröfningsrätt i fråga om långa lån kunna så-

ledes lätt eluderas, och det till och med så, att, när framställning till Kungl. Maj:t göres om upptagande för viss anläggning af ett lån på lång tid, denna anläggning då redan är fullbordad. Den principiella innebörden af den nu angifna omständigheten är i verkligheten sådan, att äfven den kraftigt talar för befogenheten att i antydd riktning utsträcka statens pröfningsrätt.

Denna statens kontroll synes dock fullmäktige icke lämpligen böra utsträckas därhän, att hvarje upplåning på kort tid vore kommunerna förbjuden utan statens särskilda tillstånd i hvarje fall. Ty ganska ofta torde det kunna inträffa, att en kommuns skattemedel eller andra inkomster icke hunnit inflyta för bestridande i tid af förefallande utgifter och upptagande af ett kort lån såsom förskott å dessa inkomster kan därför blifva nödvändigt. Äfven andra fall kunna lätt förekomma, då det för en kommun får anses fördelaktigt och till och med oundgängligt att hafva tillgång till en viss kredit på kort tid. Men en sådan lånerätt kan och bör begränsas och får icke, såsom ofvan angifvits, af kommunen begagnas för att ersätta den fonderade krediten.

Om således en viss begränsning af kommunernas, närmast stadskommunernas, lånerätt, äfven där det är fråga om kortare tid, bör anses af behovet påkallad, är det dock icke lika klart, på hvilket sätt den lämpligast skulle kunna sättas i verket. Det synes icke tillhöra området af fullmäktiges verksamhet att härutinnan afgifva något förslag, men fullmäktige anse sig dock kunna antyda ett par utvägar, som möjligen skulle kunna anlitas.

Med afseende å begränsningen af kommunernas och närmast stadskommunernas lånerätt synes hänsyn kunna tagas till de af kommunerna uttaxerade belopp enligt bevillningen. Om dessa korta lån eller krediter skola i viss mån ersätta ett rörelsekapital eller en förlagsfond, torde deras storlek kunna beräknas efter rörelsens storlek och det sannolika behovet. Det föregående årets uttaxering kan då möjligen anses lämplig såsom ett mått af detta behof. De efter bevillning uttaxerade beloppen torde för närvarande för stadskommunerna uppgå sammanlagdt till omkring 40 miljoner kronor, och skulle stadskommuns rätt till upplåning på kort tid utan särskildt tillstånd af Kungl. Maj:t begränsas till hälften af föregående års taxering, skulle således stadskommunerna erhålla en fri lånerätt af sammanlagdt omkring 20 miljoner kronor. Med denna begränsning synes någon större olägenhet af den kommunala ofonderade skuldsättningen icke böra uppstå för landets allmänna ekonomiska förhållanden.

Mot nyss angifna beräkning kan möjligen invändas, att uttaxeringen

i olika kommuner är ganska olika och att, då uttaxeringens storlek ju ofta är beroende på föregående skuldsättning, uttaxeringen visserligen skulle uttrycka storleken af kommunens rörelse och behof, men där- emot icke angifva kommunens bärkraft. För denna bärkraft utgör sammanlagda beloppet af påförda bevillningskronor ett bättre uttryck. I öfverensstämmelse härmed kunde således stadgas, att kommunens fria lånerätt skall stå i visst förhållande till bevillningsbeloppet. Otänkbart är ej heller, att en kombination af båda nu angifna beräkningsgrunder skulle vara det mest lämpliga.

Det vore utan tvifvel synnerligen önskvärdt, om kommunernas, och särskildt de mindre stadskommunernas, skuldsättning i utlandet mot växlar och andra korta förskrifningar kunde undvikas. Det kan nämligen icke lända riket till gagn att en mängd mindre svenska städers växlar utbjudas på de utländska börserna eller att deras förbindelser öfverlämnas för belåning till utländska bankhus, enär härigenom utlandet måste erhålla en mindre fördelaktig uppfattning om de svenska kreditförhållandena i allmänhet, en uppfattning, som lätt kan komma att utöfva inverkan äfven på rikets egen kredit. Men det synes fullmäktige svårt att verksamt förhindra denna form för skuldsättning, då en kommun icke kan på förhand veta hvar slutligen dess växel hamnar eller till hvem dess förskrifning öfverlåtes. En sådan begränsning af lånerätten, som skulle binda kommunerna äfven med hänsyn till val af långifvare, skulle dessutom säkert kännas för kommunerna såsom ett obehörigt tvång.

Fullmäktige anse således, att den Konungen nu tillerkända rätt att pröfva frågor om upptagande af lån för kommuns räkning bör utsträckas att afse lån i allmänhet, således äfven lån, ställdt på kortare återbetalningstid än två år; dock att kommun må för gäldande af löpande utgifter äga att inom vissa gränser skuldsätta sig utan att behöfva därtill inhämta Konungens samtycke.»

Bland herrar fullmäktige afgaf herr Sixten von Friesen till protokollet särskildt yttrande, hvori han förklarade, att han förenat sig i det slut, till hvilket fullmäktige kommit, framför allt med hänsyn till hvad af fullmäktige anförts om faran af de kortare lånens benägenhet att träda i stället för de långa.

Med hänsyn till hvad riksbanksfullmäktige anført synes mig uppenbart, att åtgärder böra vidtagas för att ytterligare begränsa kommunernas fria lånerätt.

Ur den synpunkt, som närmast föranledt ifrågasavarande utredning — önskvärdheten af nödig stadga i rikets finansiella förhållande till utlandet — torde landtkommunerna kunna lämnas ur räkningen, men öfriga hänsyn tala gifvetvis för att likformighet mellan stad och land äger rum beträffande lagstiftningen på ifrågasavarande område.

Vid öfvervägande af lämpligaste sättet för den ifrågasatta begränsningen har jag på grund af innehållet i riksbanksfullmäktiges yttrande ansett mig böra utgå därifrån, att städernas sväfvande skuld med hänsyn till landets allmänna ekonomiska förhållanden under nuvarande omständigheter icke bör afsevärdt öfverstiga 20 miljoner kronor. Då uttaxeringen för år 1908 för kommunala ändamål samt för kyrka och skola uppgick till i rundt tal 42,200,000 kronor, däraf omkring 8,500,000 kronor beslutats af kyrkostämman, skulle, såsom också riksbanksfullmäktige framhållit, den lämpliga begränsningen af kommunernas rätt att utan Eders Kungl. Maj:ts tillstånd för tillfälliga behof upptaga lån kunna sättas till hälften af nästföregående års uttaxering. Med ökad uttaxering kommer sålunda det absoluta belopp, som den fria lånerätten skulle omfatta, att stiga, men i allmänhet bör kunna antagas, att bärkraften då äfven blifvit ökad.

Ifrågasätts kunde, om icke begränsningen äfven borde sättas i visst förhållande till bevillningsbeloppet inom kommunen. Med hänsyn därtill att enligt de af Riksdagen beslutade ändringarna i kommunalagarna sambandet mellan bevillningen till staten och den kommunala skattskyldigheten upplösts, om än denna skattskyldighet fortfarande skall hvila på den taxering, enligt hvilken bevillning till staten utgöres, synes emellertid önskvärdt, om ifrågasavarande begränsning kunde göras oberoende af bevillningsbeloppet. En på sådant sätt bestämd begränsning synes icke heller vid närmare granskning nödvändig. Sammanlagda antalet för år 1907 inom städerna påförda bevillningskronor utgjorde i rundt tal 7,100,000. Att bestämma gränsen för den borgerliga stadskommunens fria lånerätt till allenast två gånger bevillningen torde i vissa fall innebära en alltför stor inskränkning. Om man åter tänker sig begränsningen satt till tre gånger bevillningskronornas antal, visar sig, att den gräns, som väl under alla förhållanden borde upprätthållas, eller hälften af uttaxeringen, så godt som undantagslöst redan är snäfvare.

På grund häraf anser jag sådana stadganden böra meddelas, att kommuns beslut om upptagande af lån skola underställas Eders Kungl. Maj:ts pröfning och fastställelse, dock att underställning icke erfordras i fråga om beslut att upptaga lån för tillfälliga behof, där genom sådant

beslut sammanlagda beloppet af kommunens utan underställning skedda upplåning icke kommer att öfverstiga hälften af den summa, som för det sistförflutna kalenderåret beslutits skola i kommunen anskaffas genom uttaxering.

I öfverensstämmelse härmed har jag låtit inom civildepartementet utarbета

1:o) förslag till lag angående ändrad lydelse af §§ 33 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

2:o) förslag till lag angående ändrad lydelse af § 74 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862; och

3:o) förslag till lag angående ändrad lydelse af § 30 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

På chefens för ecklesiastikdepartementet föredragning lära bero förslag till erforderliga ändringar i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 och motsvarande förordning för Stockholm.

Jag hemställer nu i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes anbefalla öfverståthållarämbetet, efter hörande af Stockholms stadsfullmäktige, samt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i länen, sedan yttranden inforrats dels från vederbörande stadsfullmäktige och, där sådana ej finnas, allmänna rådstugor dels ock inom hvarje län från två kommuner (köpingar eller socknar), som Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande torde äga bestämman, att före den 24 mars 1909 inkomma med utlåtanden öfver respektive inom civildepartementet utarbetade lagförslag, hvilka torde få biläggas detta protokoll.

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnade, att utdrag af protokollet i detta ärende skulle åtfölja de nådiga remisserna.

Ur protokollet:

F. W. O. Leuhusen.

Bil. A.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af §§ 33 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att nedannämnda §§ i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 33.

Följande ärenden må ej af kommunalfullmäktige upptagas, utan skola alltid i kommunalstämma handläggas:

a) fråga om försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon sådan kommunen tillhörig fastighet, som för något dess gemensamma nytta afseende ändamål genom gifva eller testamente kommunen tillfallit, äfvensom öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, kommunen till sådan fastighet äger;

b) påläggande af afgifter, som erfordra uttaxering för längre tid än fem år;

c) upptagande af lån, då beslut därom är af beskaffenhet att skola jämlikt § 73 underställas Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse;

d) justering af de i §§ 14 och 65 omförmälda längder;

e) val till ordförande och vice ordförande i kommunalstämman och kommunalnämnden; så ock till kommunalfullmäktige och till ledamöter i kommunalnämnden.

§ 73.

För att vinna bindande kraft skola kommunalstämmans beslut underställas Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse, då besluten angå:

a) försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon sådan kommunen tillhörig fastighet, som för något dess gemensamma nytta afseende ändamål genom gifva eller testamente kommunen tillfallit, äfvensom öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, kommunen till sådan fastighet äger; och

b) upptagande af lån, dock att underställning icke erfordras i fråga om beslut att upptaga lån för tillfälliga behof, där genom sådant beslut sammanlagda beloppet af kommunens utan underställning skedda upplåning icke kommer att öfverstiga hälften af den summa, som för det sistförflutna kalenderåret beslutits skola i kommunen anskaffas genom uttaxering.

Kungl. Maj:ts nådiga pröfning skola ock underställas de af kommunalstämman antagna förslag till nya eller förhöjda afgifter å den allmänna rörelsen, såsom väg-, bro- och färjpenningar med mera.

Beslut eller förslag, som bör Kungl. Maj:ts nådiga pröfning underställas, skall insändas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken det åligger att handlingarna, jämt eget utlåtande, till Kungl. Maj:t öfverlämna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1910.

Bil. B.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af § 74 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att § 74 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 74.

För att vinna bindande kraft skola stadsfullmäktiges äfvensom allmänna rådstugans beslut underställas Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse, då de angå:

a) försäljning, pantförskrifning eller utbyte af sådan staden tillhörig fastighet, som för något dess gemensamma nytta afseende ändamål genom gåfva eller testamente staden tillfallit, äfvensom öfverenskomelse, som medför förändring i de rättigheter, staden till sådan fastighet äger; och

b) upptagande af lån, dock att underställning icke erfordras i fråga om beslut att upptaga lån för tillfälliga behof, där genom sådant beslut sammanlagda beloppet af kommunens utan underställning skedda upplåning icke kommer att öfverstiga hälften af den summa, som för det sistförflutna kalenderåret beslutits skola i stadskommunen anskaffas genom uttaxering.

Kungl. Maj:ts nådiga pröfning skola ock underställas de af allmänna rådstugan eller stadsfullmäktige antagna förslag till nya eller förhöjda afgifter å den allmänna rörelsen, såsom väg-, bro-, hamn- och färjpenningar med mera.

Beslut eller förslag, som bör Kungl. Maj:ts nådiga pröfning underställas, skall af magistraten, åtföljdt af dess underdåniga utlåtande i ämnet, insändas till Kungl. Maj:ts befallningshafvande, hvilken det åligger att handlingarna, jämte eget yttrande, till Kungl. Maj:t öfverlämna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1910.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse af § 30 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Häri genom förordnas, att § 30 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 skall erhålla följande ändrade lydelse:

För att vinna gällande kraft skola stadsfullmäktiges beslut underställas Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse, då de angå:

a) försäljning, pantförskrifning eller utbyte af sådan staden tillhörig fastighet, som till bestridande af något bland stadens allmänna behof blifvit bestämd, så ock öfverenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, staden till sådan fastighet äger;

b) upptagande af lån, dock att underställning icke erfordras i fråga om beslut att upptaga lån för tillfälliga behof, där genom sådant beslut sammanlagda beloppet af stadens utan underställning skedda upplåning icke kommer att öfverstiga hälften af den summa, som för det sist-förflutna kalenderåret beslutits skola i stadskommunen anskaffas genom uttaxering;

c) nya eller förhöjda afgifter å allmänna rörelsen för begagnande af de platser, som åt densamma blifvit anvisade, eller de inrättningar, som till dess betjänande äro gjorda;

d) förändring i de af Kungl. Maj:t för förvaltningsnämnderna fastställda instruktioner; och

e) förändring i gällande bestämmelser eller åtaganden, enligt hvilka kommunalutskylder skola utgå efter annan än den i § 40 bestämda allmänna grund, äfvensom påläggande af ny kommunalskatt efter annan än sist omförmälda grund.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1910.

Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1910.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
 HEDERSTIERNA,
 SWARTZ,
 greve HAMILTON,
 greve EHRENSVÄRD,
 MALM,
 LINDSTRÖM,
 NYLANDER,
 VON SYDOW.

Chefen för civildepartementet, statsrådet greve Hamilton anförde, efter gemensam beredning med cheferna för finans- och ecklesiastikdepartementen:

»Den 26 februari 1909 förordnade Kungl. Maj:t, att utlåtanden skulle infordras från Kungl. Maj:ts befallningshafvande, efter vederbörande kommunala representationers hörande, öfver särskilda inom civildepartementet utarbetade lagförslag, afseende ändrad lydelse af *dels* §§ 33 och 73 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, *dels* § 74 i förordningen om kommunalstyrelse i stad den 21 mars 1862, *dels* ock § 30 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862.

Sedan dessa utlåtanden inkommit, har Kungl. Maj:t genom nådig remiss den 16 april 1909 lämnat styrelsen för Svenska stadsförbundet tillfälle att yttra sig öfver förslaget om ändrad lydelse af § 74 i förord-

ningen om kommunalstyrelse i stad; och har styrelsen den 17 oktober 1909 afgifvit sådant yttrande, hvilket af styrelsen befordrats till trycket.

Slutligen hafva herrar fullmäktige i riksbanken, hvilka lämnats tillfälle att afgifva förnyadt utlåtande i ämnet, inkommit med utlåtande af den 10 februari 1910.

Den utredning, som numera särskildt af stadsförbundets styrelse genom kommunala centralbyrån förebragts, synes hafva ytterligare ådagalagt nödvändigheten att begränsa kommunernas fria lånerätt. Det har nämligen visserligen å ena sidan visat sig, att det belopp af omkring 73 miljoner kronor, hvartill städernas sväfvande skuld uppgick vid slutet af år 1909 och hvaraf mer än hälften torde varit placerad i utlandet, varit exceptionellt högt och stått i omedelbart samband med de rådande ekonomiska konjunkturerna och penningknappheten inom landet. Men å andra sidan har framgått, att företeelsen ingalunda varit tillfällig, utan att städerna under en följd af år tillgodosett sitt behof af kredit genom korta lån i en utsträckning, som måste anses medföra osäkerhet i landets ekonomiska lif. Det torde till belysning af detta förhållande böra anmärkas, att 26 % af de i kommunala centralbyråns undersökning ingående samhällen under de elfva åren 1898—1908 uteslutande hjälpt sig fram med kort kredit och ej upptagit några längre lån.

Summan af de korta lånen den 31 december hvarje år under åren 1898—1908 framgår af följande af stadsförbundets styrelse gjorda sammanställning, i hvilken emellertid från några få städer saknas uppgifter för vissa år:

År.	Samtliga utom	Samtliga med
	Stockholm.	Stockholm.
	Kr.	Kr.
1898	12,759,807: 86	12,759,807: 86
1899	20,241,198: 41	20,241,198: 41
1900	24,661,023: 65	26,661,023: 65
1901	19,953,126: —	19,953,126: —
1902	16,984,578: 34	16,984,578: 34
1903	19,489,206: 35	19,489,206: 35
1904	25,774,305: 55	25,774,305: 55
1905	26,876,778: 56	26,876,778: 56
1906	33,007,711: 59	40,207,711: 59
1907	50,808,704: 31	73,428,704: 31
1908	69,254,172: 67	69,254,172: 67

Dessa korta lån hafva därjämte, enligt hvad utredningen gifver vid handen, i stor omfattning upptagits för behof, som kunna anses vara af stadigvarande beskaffenhet, en omständighet som ytterligare talar för en lagstiftning i här afsedda syfte.

Så godt som alla i ärendet hörda kommuner och myndigheter hafva också uttalat sig för en begränsning af den fria lånerätten, och stadsförbundets styrelse har icke heller ställt sig afvisande däremot.

Hvad åter angår den lämpliga gränsen för lånerätten hafva meningarna varit delade.

I detta hänseende ber jag få erinra, att jag vid ärendets föredragning den 26 februari 1909 på grund af innehållet i riksbanksfullmäktiges yttrande ansåg mig böra utgå därifrån, att städernas sväfvande skuld med hänsyn till landets allmänna ekonomiska förhållanden under nuvarande omständigheter icke borde afsevärdt öfverstiga 20 miljoner kronor, och hemställde jag, att den fria lånerätten måtte bestämmas till hälften af den summa, som för det sistförflutna kalenderåret beslutits skola i kommunen anskaffas genom uttaxering.

Ett mycket stort antal af de i ärendet hörda städerna, 47 af 90, hafva emellertid funnit denna begränsning för stor, och stadsförbundets styrelse har ansett fara värdt, att kommunerna genom denna starka inskränkning kunna komma att lida allvarligt afbräck, samt att näringslivet, som har stora anspråk på ett rationellt ordnande af städernas hamn-, trafik- och belysningsväsen m. m., skulle få se sina intressen tillbakasatta. Styrelsen har härvid erinrat, att år 1907 hufvudstaden ensam öfverskred det ifrågasatta maximibeloppet för samtliga städer med 2,62 miljoner kronor, och att summan korta lån för öfriga samhällen tillhopa icke understigit 25 miljoner kronor under något af de fem åren 1904—1908.

Enligt den af förbundsstyrelsen förebragta utredningen, som omfattar Sveriges samtliga städer på några få undantag när, har — om städerna, oberäknadt Stockholm, ordnas i grupper efter sin befolkningmängd på sådant sätt, att grupp 1 omfattar Göteborg och Malmö, grupp 2 nio städer med 20,000—50,000 invånare, grupp 3 fjorton städer med 10,000—20,000 invånare, grupp 4 nitton städer med 5,000—10,000 invånare och grupp 5 fyrtyotva städer med intill 5,000 invånare — icke någon af grupperna, Stockholm oberäknadt, under åren 1899—1908 nöjt sig med en fri lånerätt motsvarande halfva uttaxeringen, och, förutom åren 1901, 1902, 1903 och 1906 för grupp 1, hafva samtliga grupper hela tiden fritt upplånat så mycket, som motsvarat minst hela uttaxerings-

beloppet. Och det är blott 6 år för grupp 1, 2 år för grupp 3, 1 år för grupp 4 samt intet för grupperna 2 och 5, som den sväfvande skulden vid årets slut underskridit dubbla uttaxeringen.

En undersökning af de under hvarje af åren 1899—1908 upptagna korta lånen i procent af den för sistförflutna kalenderår fastställda uttaxeringen har gifvit liknande resultat. Sålunda har grupp 5 aldrig, grupp 2 en och grupp 1 och 3 fyra gånger samt grupp 4 sex gånger rört sig med belopp under hela uttaxeringen, men eljest med betydligt mer. Endast i gruppen 1 har man några år, nämligen 1901, 1903 och 1905, kommit under halfva uttaxeringen.

Stadsförbundets styrelse erinrar vidare, att det utdebiterade beloppet för kommunala ändamål i städerna under år 1907 enligt civildepartementets utredning uppgått till 34,157,510 kronor 87 öre, och att Stockholms del häri varit 15,500,684 kronor 5 öre eller omkring 45 %. Ett bestämmande af halfva uttaxeringen såsom gräns för upplåningen kommer emellertid, anmärker styrelsen, icke att hafva till följd, att denna stiger till 20 miljoner kronor, emedan Stockholm ej begagnar hela det belopp, hvartill staden enligt förslaget skulle berättigas. Däremot få de mindre samhällena sin lånerätt mer begränsad än som behöfs för att hålla hela den tillfälliga upplåningen för samtliga städer under 20 miljoner.

I mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 26 februari 1909 anmärkte jag, att man skulle kunna tänka sig begränsningen af lånerätten till tre gånger bevillningskronornas antal. Den af stadsförbundets styrelse föranstaltade utredningen visar emellertid, att under åren 1898—1908 den på kort tid skedda upplåningen icke någonsin varit så låg som tre gånger bevillningskronornas antal. I stället finnes exempel på en dylik upplåning af närmare 20 gånger bevillningen uti grupperna 1 och 3 samt 16 gånger bevillningskronornas antal i medeltal för alla städer utom Stockholm år 1908. Det framgår vidare, att de under ett hvar af åren 1898—1908 upptagna korta lånen endast mera sällan gått under den nu omhandlade gränsen. För grupp 2 har detta aldrig händt, och medeltalet för samtliga städer utom Stockholm visar, att det endast skett under 4 år af elfva.

Äfven här är Stockholms stora bevillning men det ringa behovet där af tillfälliga lån en anledning till att den ifrågasatta begränsningen skulle blifva ogynnsam för de mindre samhällena. Hufvudstadens påförda bevillning var nämligen år 1906 enligt statistiska centralbyråns berättelse 2,315,023 kronor 8 öre och samtliga 93 städers 5,931,122 kronor 72 öre. Stockholm upptog således år 1906 39 % af städernas antal bevillningskronor.

Flera samhällen hafva också i sina yttranden öfver det remitterade lagförslaget sökt framhålla, hvilka följder det skulle hafva för stadens ekonomi, om det upphöjdes till lag, och påvisat, att enligt deras erfarenhet de belopp, som ansetts kunna vara tillfyllest, icke en gång på alla orter skulle förslå såsom rörelsekapital för kommunalförvaltningens ordinarie årsbehof.

Stadsförbundets styrelse anmärker för sin del, att, om förslaget blefve lag, många städer skulle, så fort rörelsekapitalet tillfälligtvis behöfde gå utöfver den gifna gränsen, nödgas begära Kungl. Maj:ts tillstånd därtill, hvilket med hänsyn till besvärstidens längd och ärendenas behandling af olika myndigheter alltid toge så lång tid, att kommunalförvaltningens gilla gång under väntetiden kunde förryckas. Och ändå kan man ej, anmärker styrelsen, tänka sig annat än ett bifall af Kungl. Maj:t, när upplåningen gäller ändamål af detta slag.

Styrelsen anför vidare, att, när den tillfälliga lånesumman för löpande utgifter och dylikt behöfver röra sig så nära den lagliga gräns, som i lagförslaget uppdragits, och sannolikt icke kan undgå att öfverskrida densamma, hos den långifvare, med hvilken kommunen öppnat löpande räkning, säkerligen vaknar behofvet att kontrollera, huruvida samhället i hvarje fall har rätt till ny upplåning eller ej. Om räkningar äro uppgjorda med olika penninginstitut och af flera bland stadens verk hvart och ett för sig, kunde det stundom vara svårt att omedelbart få reda därpå, i synnerhet som beloppen kunde betydligt växla från dag till dag. En viss benägenhet att icke inlåta sig på lånetransaktioner med kommunen, så länge dess formella rätt är villkorlig och föranleder tveksamhet, kan då, menar styrelsen, uppstå hos bankerna. Möjligen komme det att leda därhän, att vissa bland dem ställde sig ovilliga att utlämna lån, förrän Kungl. Maj:t medgifvit dess upptagande. Så skulle städernas fria lånerätt i praktiken kunna bli ytterligare inskränkt, om den i lag fastställda gränsen medgäfve så ringa eller ingen marginal för kommunalförvaltningen att röra sig på.

Styrelsen har därför för sin del uttalat, att ensamt med hänsyn till städernas behof af rörelsekapital ett betydligt större belopp bör medgifvas flertalet kommuner att fritt upplåna än det, som enligt lagförslaget skulle tillerkännas dem.

Härtill komma, anför styrelsen vidare, de tillfälliga lån, som ej direkt kunna betraktas såsom rörelsekapital utan äro afsedda för ändamål af bestående karaktär. Det kan då antingen vara fråga om sådana företag, hvartill Kungl. Maj:t redan lämnat tillstånd att upptaga längre lån, i hvilkas ställe de korta få träda, tills marknaden blir gynnsam,

eller fastighetsköp, som omedelbart måste göras, samt mindre arbeten och småbelopp, fyllnadsanslag och dylikt, som man på grund af summans litenhet ej vill besvära marknaden med, förrän beloppen nått en viss höjd, hvarför man tills vidare nöjer sig med korta lån och väntar med att begära Kungl. Maj:ts tillstånd för längre.

Stadsförbundets styrelse har af nu anförda skäl föreslagit en väsentligt mindre snäf begränsning af den fria lånerätten än den i det till styrelsen remitterade lagförslaget afsedda.

Vid valet af mätare af hur stort upplånadt rörelsekapital, hvarje samhälle bör hafva rättighet till, har styrelsen ansett det vara af vikt att finna det mest tillförlitliga uttrycket för kommunernas ekonomiska bärkraft och förmåga att fullgöra åtagna förpliktelser. Därvid har styrelsen anmärkt, att uttaxeringen ger hvarken Kungl. Maj:t eller långgivaren den bild af kommunens ekonomiska bärkraft, som bör åskådliggöras, när det gäller att bestämma, huru mycket kommunen får låna. Uttaxeringens storlek beror af två faktorer, dels hela det taxerade värde, hvarpå den kommunala beskattningen grundar sig, d. v. s. bevillningen, och dels den utdebitering per bevillningskrona, som af stadsfullmäktige för hvarje år beslutas. Den sistnämnda faktorn influeras, påpekar styrelsen, i hög grad af kommunens föregående kredithushållning och blir större, ju mer kommunen skuldsätter sig. En mindre väl skött kredithushållning, som genom omsättning af stora sväfvande lån i stället för fondering i god tid ådrager kommunen högre skuldränta än behöfligt, föranleder sålunda ökad utdebitering, medan samhällets ekonomiska bärkraft härunder försvagas. Användes uttaxeringen som måttstock, kan därför enligt styrelsens mening lagen komma att medföra ett gynnande af finansiellt mindre väl skötta kommuner. Städer, som äga betydande inkomstkällor af jordar, affärsverksamhet och annat, skulle se sin korta kredit begränsad, i den mån de växande inkomsterna möjliggöra en minskning af skattetungan.

Vill man hafva ett uttryck för kommunens ekonomiska bärkraft, som fullt motsvarar förhållandena, borde enligt styrelsens mening en noggrann beräkning göras af hela dess förmögenhets värde och möjligheten att realisera densamma samt af alla de inkomster, som tillflyta stadens kassa. Då man emellertid af praktiska skäl för föreliggande fall måste nöja sig med en enklare beräkningsgrund, anser styrelsen — särskildt med hänsyn därtill att måttet på den fria upplåningsrätten bör stå i relation till de möjligheter, kommunen äger att genom beskattning uttaga den summa, som motsvarar skuldbeloppet — att den för fast egendom samt för inkomst af kapital och arbete påförda bevillningen är att föredraga framför den i lagförslaget upptagna.

Rätten att upptaga lån utan Kungl. Maj:ts tillstånd borde därför enligt styrelsens åsikt ställas i visst förhållande till bevillningen. Men dessutom borde hänsyn tagas till i hvad mån kommunens ekonomiska bärkraft blifvit ansträngd af för året utdebiterad beskattning, hvilket lämpligast kunde ske, om det belopp, kommunen skulle berättigas upplåna, utgjorde skillnaden mellan en viss i lagen bestämd multipel af bevillningskronornas antal och den å detta verkställda utdebiteringen.

Enligt de remitterade lagförslagen skulle lån, för hvilka underställning icke erfordras, afse »tillfälliga behof». Mot detta uttryck hafva från en mängd af de i ärendet hörda kommunerna och myndigheterna framställts invändningar, och stadsförbundets styrelse har också hemställt, att denna restriktion måtte försvinna, hvarigenom skulle vinnas önskvärd reda och klarhet i hithörande förhållanden. Städernas rätt att utan Kungl. Maj:ts tillstånd upptaga lån borde således enligt styrelsens åsikt göras beroende uteslutande af den beräkningsgrund för deras fria lånerätt, som kunde befinnas lämplig. Inom den sålunda tillmätta ramen borde kommunerna äga full handlingsfrihet. Bestämmelser om den tid, inom hvilken dylikt lån skall inbetalas, eller det ändamål, hvartill låne-medlen skola användas, anser styrelsen icke erforderliga. Först då samhällets lånebehof öfverskrider den fastställda gränsen, skulle inträda skyldigheten att söka Kungl. Maj:ts tillstånd till upptagande af lån.

Med stöd af det som anförts har styrelsen hemställt, att städerna må tillerkännas rätt att utan Kungl. Maj:ts tillstånd upptaga lån intill ett belopp motsvarande en viss multipel af antalet bevillningskronor, som för sistförflutet kalenderår påförts stadskommunen, minskadt med den för samma år beslutade uttaxeringen. För beräkning af denna multipels storlek bör, säger styrelsen, hänsyn tagas såväl till att den fria lånerätten ej springer upp till oproportionerligt höga belopp som till att kommunernas ekonomiska förvaltning ej lider skada af en allt för stor begränsning. Enligt styrelsens mening skulle 10 gånger antalet bevillningskronor lämpligast motsvara anspråken i dessa afseenden.

Styrelsen säger sig icke hafva förbisett, att den föreslagna principen rent teoretiskt sedt verkar i någon mån orättvist för de städer, som icke deltaga i landsting och således genom kommunalskatt uttaga ett landstingsskatten motsvarande belopp. Styrelsen är emellertid förvissad om att beträffande dessa våra största städer, i hvilka bevillningssumman är jämförelsevis hög, gränsen för den fria lånerätten ej skall befinnas för snävt utmätt.

Summan 10 gånger bevillningen, minskad med uttaxeringen, skulle, enligt förbundsstyrelsens uträkning, för samtliga städer år 1908 blifva

37,4 miljoner kronor. Huru stor den fria lånerätten skulle hafva utgjort för hvarje stad under åren 1899—1907 framgår af en stadsförbundets skrifvelse bilagd tabell, hvilken torde såsom bilaga få fogas vid detta protokoll.

Stadsförbundets styrelse har emellertid därjämte hemställt, att städerna måtte medgifvas rätt att, utöfver den fastslagna efter bevillningen och den kommunala uttaxeringen bestämda fria upplåningsrätten, utan Kungl. Maj:ts tillstånd upptaga ytterligare lån till obegränsadt belopp för inköp af fastighet, som erfordras för genomförande af fastställd stadsplan eller tomtindelning.

Till stöd härför har styrelsen anført, att den rätt, kommunerna tidigare haft att fritt afgöra, om och när en fastighet skulle förvärfvas, i mycket stor utsträckning borttagits genom de i den nya lagen angående stadsplan och tomtindelning gifna bestämmelserna om skyldighet att lösa mark och ansvara för gatas upplåtande. Om städerna i månader behöfde afvakta Kungl. Maj:ts tillstånd att upptaga lån för dessa ändamål, skulle, menar styrelsen, många tillfällen att begagna sig af omständigheterna i och för ett billigt fastighetsförvärf i regleringssyfte gå kommunen ur händerna. Ett inropande af egendom å exekutiv auktion skulle aldeles omöjliggöras. Städerna kunna därför enligt styrelsens åsikt icke undvara tillfälliga lån för ändamål af detta slag, och att på förhand förvissa sig om Kungl. Maj:ts tillstånd för dessas upptagande skulle vara ogörligt, då en eventuell löseskillings storlek icke på förhand är känd och därför icke heller kan upptagas i kommunens utgiftsstat.

Styrelsen erinrar vidare, att i förordningen om kommunalstyrelse i stad, som trädte i kraft den 1 januari 1910, uti § 18 mom. 2 a) undantag från bestämmelsen om $\frac{2}{3}$ majoritet vid inköp af fastighet gjorts för de fall, då inköpet afser genomförande af fastställd stadsplan eller tomtindelning. Häri ligger, anser styrelsen, ett erkännande från statsmakternas sida, att städerna äro genom lags föreskrift tvungna att verkställa sådana fastighetsförvärf, och att därför den kvalificerade majoritetens band ej behöfver läggas på deras fullmäktige i sådana fall. Konsekvensen häraf bör enligt styrelsens mening i föreliggande fråga leda till, att Kungl. Maj:ts tillstånd icke skall behöfva sökas för anskaffande af tillfälliga lån, när de behöfvas för genomförande af fastställd stadsplan eller tomtindelning.

Därest städerna berättigas att utan Kungl. Maj:ts tillstånd upptaga lån för fastighetsförvärf af dylik art, bör denna rätt likväl enligt styrelsens åsikt ej utsträckas på obegränsad tid, utan skyldighet åläggas

kommunerna att, när lånet ej inom viss kort tid återbetalas, hos Kungl. Maj:t söka tillstånd för upptagande af fortsatta lån för ändamålet.

Rörande styrelsens yttrande i denna del har enighet ej rådt mellan dess ledamöter, i det ordföranden Sixten von Friesen och herr Pehr Swartz afgifvit reservationer.

Herr von Friesen har därvid anfört, att de utgifter, som erfordras för nu afsedda ändamål, torde vara jämförelsevis lätta att lång tid i förväg förutse. Redan vid stadsplanens uppgörande vore det ju nödvändigt att beräkna kostnaden — det hade så varit förut, och vore det än mera efter stadsplanelagens trädande i kraft. Reservanten säger sig också hafva svårt att tänka sig, att Kungl. Maj:t, sedan nu starkare uppmärksamhet blifvit fäst på Kungl. Maj:ts öfvervakande af städernas skuldsättning, skulle vilja fastställa en stadsplan, utan att den vore åtföljd af kostnadsberäkning, enär i sådant fall Kungl. Maj:t själf skulle föregripa sin beslutanderätt i fråga om stadens skuldsättning. Det är, anmärker reservanten vidare, sant, att denna kostnadsberäkning icke kan upptaga den verkliga kostnaden till kronor och ören, men så pass tillförlitlig bör den dock enligt hans mening vara, att den kan bilda underlag för en framställning till Kungl. Maj:t om rätt att upptaga lån för stadsplanens genomförande. Då detta genomförande för öfrigt icke kommer helt plötsligt och oförmodadt, utan gången däraf i god tid kan beräknas, anser reservanten, att med omtänksamt förutseende Kungl. Maj:ts tillstånd till låns upptagande för ifrågavarande ändamål bör hafva kunnat erhållas långt innan lånet behöfver komma till användning, och att den medgifna upplåningen äfven bör kunna hafva erforderlig omfattning.

Hvad angår den af styrelsen påpekade undantagsbestämmelsen i § 18 mom. 2 a) af förordningen om kommunalstyrelse i stad, erinrar reservanten, att $\frac{2}{3}$ majoritet fordras äfven för de nu åsyftade besluten, om inköpen skola bestridas med lånemedel, således just för här ifrågakommande fall, och att således premissen för den konsekvens man vill draga ej förefinnes. Och vidare anmärker han, att, då styrelsen framhåller, att Kungl. Maj:ts tillstånd icke skall behöfvas för upptagande af tillfälligt lån för inköp af gaturegleringsfastighet, men att sedermera Kungl. Maj:ts tillstånd skall sökas inom viss kort tid för ersättande af detta tillfälliga lån med fortsatt lån, detta strider mot styrelsens principiella uppfattning i öfrigt af föreliggande fråga, och att genom det föreslagna tillvägagångssättet Kungl. Maj:t åter försättes i ett läge, som man ansett böra undvikas, nämligen att behöfva pröfva ett ärende, i hvilket Kungl. Maj:ts beslutanderätt faktiskt ej längre är fri.

I herr von Friesens reservation har herr Swartz till hufvudsakliga delar instämt. Han anser, att själfva innebörden af styrelsens förslag förutsätter, att den inskränkning i städernas fria upplåningsrätt, som förordas, väl afväges i förhållande till den ekonomiska bärkraft dessa kunna anses äga. Häraf följer enligt hans förmenande, att hvarje öfverskridande af den fastställda begränsningen verkar försvagande på förslaget bärande princip och därför bör om möjligt undvikas.

Riksbanksfullmäktige hafva i sitt utlåtande af den 10 februari 1910 anført, att hvad stadsförbundets styrelse i förevarande fall ansett sig kunna föreslå icke synes lämna alltför fritt spelrum åt en skuldsättning på kortare tid, framförallt i jämförelse med nu gällande bestämmelser. Hinder torde därför enligt fullmäktiges åsikt icke böra möta för utfärdande af föreskrifter i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad styrelsen föreslagit, dock i den lydelse det äger enligt ordföranden von Friesens särskilda mening.

För egen del ber jag få anföra, att den i ärendet åstadkomna utredningen synes mig tyda därpå, att en begränsning af den fria lånerätten i den utsträckning, som afsågs i de den 26 februari 1909 remitterade lagförslagen, skulle för städernas vidkommande kunna medföra vissa olägenheter. Vidare vill jag erinra, att den ifrågasatta lagstiftningens ändamål väsentligen är att på förevarande område söka vinna nödig stadga i rikets finansiella förhållande till utlandet. Då nu riksbanksfullmäktige, som bäst äro i tillfälle att bedöma frågan ur nyssnämnda synpunkt, icke ansett sig böra göra någon anmärkning mot att gränsen för den fria upplåningen bestämmes på det sätt, herrar von Friesen och Swartz förordat, eller till ett belopp, motsvarande skillnaden mellan, å ena sidan, tio gånger antalet bevillningskronor för sistförflutna år och, å andra sidan, uttaxeringssumman för samma år, finner jag mig kunna i sak ansluta mig till detta förslag. Emellertid ber jag få erinra, att jag vid ärendets senaste föredragning uttalat önskvärldheten däraf att ifrågavarande begränsning kunde göras oberoende af bevillningsbeloppet, och detta med hänsyn därtill att enligt de beslutade ändringarna i kommunallagarna sambandet mellan bevillningen till staten och den kommunala skattskyldigheten skulle upplösas — om än denna skattskyldighet skulle hvila på den taxering, enligt hvilken bevillning till staten utgöres. I själfva verket lär man också kunna nå det af stadsförbundets styrelse åsyftade målet på annan väg. Enligt § 57 i förordningen om kommunalstyrelse i stad i dess nya lydelse skola stadsutskylder af en hvar skattskyldig utgöras i förhållande till hans inkomst, beräknad för jord-

bruksfastighet till sex kronor och för annan fastighet till fem kronor för hvarje fulla etthundra kronor af taxeringsvärdet samt i fråga om inkomst af kapital och arbete till det beskattningsbara belopp, för hvilket bevillning till staten skall jämlikt senast fastställda taxeringslängd erläggas. Enahanda bestämmelser äro meddelade i § 40 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm. Enligt den äldre ordningen utgjorde en bevillningskrona, hvilken motsvarade den allmänna bevillningen, jämt 1 procent eller en hundradel af den efter ofvan angifna grunder beräknade inkomsten. Tio gånger antalet bevillningskronor inom en kommun motsvarar alltså 10 procent eller en tiondel af den på ofvan omförmälda sätt beräknade inkomsten af fastighet samt af kapital och arbete inom kommunen. Man synes därför kunna bestämma den fria lånerätten till skillnaden mellan, å ena sidan, en tiondel af den sammanlagda inkomst, för hvilken enligt omförmälda lagrum stadsutkylder skolat för sistförflutna året utgöras, samt, å andra sidan, den summa, som för nämnda år beslutits skola i kommunen anskaffas genom uttaxering.

Om således, på sätt jag ämnar föreslå, ifrågavarande lagar komma att tillämpas från och med den 1 januari 1912, har man, för att bedöma hvilket belopp en stad äger att under samma år utan underställning upplåna, allenast att i den år 1911 uppgjorda debiterings- och uppbördslängden efterse summan af den beräknade inkomsten och de för den beräknade inkomsten påförda utskylder till den borgerliga kommunen. För Stockholm, där debiterings- och uppbördslängd icke förekommer, erhållas motsvarande siffror genom öfverståhållarämbetet för uppbördsärenden.

Hvad angår den af styrelsen för stadsförbundet gjorda hemställan att städerna skulle medgifvas rätt att utan Kungl. Maj:ts tillstånd och utan begränsning med afseende å beloppet upptaga lån för inköp af fastighet, som erfordras för genomförande af fastställd stadsplan eller tomtindelning, har jag, som i öfrigt instämmer i hvad ordföranden von Friesen yttrat, så mycket mindre kunnat biträda detta styrelsens förslag, som härigenom skulle förfelas det förut antydda ändamålet med förevarande lagstiftning, att erhålla en till siffran bestämd gräns för städernas fria lånerätt. Stadsstyrelserna skulle, om detta förslag bifölles, otvifvelaktigt erhålla en alltför stor handlingsfrihet, och en beräkning, som vid en viss tidpunkt behöfde göras rörande städernas i riket sväfvande skuld, kunde blifva mycket missvisande.

Om det af mig nu förordade förslaget varit gällande, skulle landets samtliga städer med hänsyn till förhållandena under år 1908 ägt att utan Kungl. Maj:ts tillstånd upptaga lån till sammanlagdt belopp af omkring 37,400,000 kronor. Häri skulle emellertid Stockholms stad

hafva ingått med öfver 13,500,000 kronor, ett rörelsekapital som hufvudstaden med all sannolikhet i allmänhet icke är i behof af att förfoga öfver i form af korta lån. Såsom framgår af den förut lämnade utredningen, har Stockholm också endast i undantagsfall rört sig med lån af kortvarig beskaffenhet. Då väl också åtskilliga andra städer icke till det yttersta komma att anlita den fria lånerätten, lärer kunna antagas, att den sväfvande skulden skall hålla sig vid ett afsevärdt lägre belopp än ofvan angifna maximum för år 1908.

Vid de remitterade lagförslagens uppgörande förutsattes, att lagarna skulle träda i kraft den 1 januari 1910. Den tid, inom hvilken städerna skulle haft att ordna sin ekonomi efter de förändrade förhållandena, anser stadsförbundets styrelse hafva varit alltför knapp.

Äfven med de lindringar, styrelsens förslag innebär, anser styrelsen, att ett halft års respittid för lagens trädande i kraft skulle kunna visa sig åstadkomma ofördelaktiga rubbningar i kommunernas ekonomi och måhända i onödan binda dem vid hög räntefot under lång följd af år. Styrelsen har därför hemställt, att kommunerna måtte tillerkännas något längre öfvergångstid, exempelvis tre år, under hvilken tid de borde kunna hinna omlägga sina finanser efter de nya bestämmelserna.

Den sålunda ifrågasatta öfvergångstiden synes mig dock vara alltför rymligt tillmätt. Om lagen träder i kraft den 1 januari 1912, torde kommunerna äga god tid att ordna sig i enlighet med de nya föreskrifterna, helst förhållandena på penningmarknaden gifva anledning antaga, att kommunerna skola under den närmaste tiden kunna med fördel fondera sina lån.

Hvad jag hittills yttrat har hufvudsakligen afseende å städer samt köpingar och municipalsamhällen, hvilkas finansväsen, såsom stadsförbundets styrelse påpekat, i det närmaste öfverensstämmer med småstädernas.

Beträffande de egentliga landtkommunerna föreligger icke samma behof af en lagändring. De i ärendet hörda landtkommunerna hafva emellertid i allmänhet tillstyrkt ändringen, om också åtskilliga funnit den öfverflödig, enär det endast varit städerna, som skuldsatt sig till för stora belopp och i utlandet. Då därjämte, såsom jag redan vid ärendets första föredragning framhöll, åtskilliga hänsyn tala för att likformighet mellan stad och land äger rum beträffande lagstiftningen på ifrågavarande område, anser jag mig böra tillstyrka, att nu ifrågavarande bestämmelser i den form jag med afseende å städerna förordat blifva gällande äfven för landtkommunerna.

Innan jag lämnar nu förevarande ämne, tillåter jag mig omnämna, att utredningen i ärendet gifvit vid handen, att kommun, som erhållit Kungl. Maj:ts tillstånd att på längre tids amortering upplåna visst belopp, till en början anskaffat lån för kort tid och mången gång genom omsättning af detta lån bibehållit en sväfvande skuld flera år i följd. Ändamålet med den föreslagna begränsningen af kommunernas lånerätt på kort tid synes emellertid komma att förfelas, om en dylik praxis får fortfara. Riksbanksfullmäktige hafva därför också i sitt senaste utlåtande förutsatt, att Kungl. Maj:t vid beviljande af tillstånd till upptagande af lån i hvarje särskildt fall meddelar sådana föreskrifter, som kunna förebygga det anmärkta missförhållandet; och stadsförbundets styrelse har i sitt yttrande gjort ett uttalande af liknande innebörd. Den sålunda framhållna synpunkten är utan tvifvel af beskaffenhet att vid framtida besluts meddelande böra noga beaktas.

Slutligen har jag att anmäla, att stadsförbundets styrelse hemställt, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, på hvad sätt en af staten understödd lånekassa för Sveriges kommuner bör inrättas, samt vidtaga de åtgärder, som erfordras för kassans bringande till stånd. Styrelsen har motiverat sitt förslag väsentligen därmed, att den hufvudsakliga orsaken till att de korta lånebeloppen kunnat springa upp till så stor höjd som skett måste, enligt hvad utredningen visat, anses ligga i svårigheten att till lämplig räntefot verkställa behöflig fondering, och att man därför för att på rationellt sätt åstadkomma en minskning af städernas sväfvande skuld i främsta rummet borde vidtaga åtgärder, genom hvilka svårigheterna att fondera skulden såvidt möjligt afhjälptes.

Denna fråga läser emellertid ankomma på chefens för finansdepartementet föredragning, hvadan ärendet i denna del torde för vidare behandling böra öfverlämnas till nämnda departement.»

Föredragande departementschefen uppläste härefter ifrågavarande lagförslag i den lydelse, desamma efter de vidtagna ändringarna erhållit, samt hemställde, att lagförslagen måtte genom nådig proposition framläggas för Riksdagen till antagande.

Denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemstallan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla; och skulle till Riksdagen aflätas proposition af den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Carl Stålhammar.

Bil. 1.

Storleken af det belopp, som städerna, om varit gällande, skulle ägt att upp-

	Stad.	1899	1900	1901	1902	
1	Stockholm	8,947,632.70	10,296,661.80	11,158,941.40	11,942,362.20	1
2	Göteborg	2,271,519.04	2,916,353.60	2,713,849.62	2,336,399.22	2
3	Malmö	1,314,506.36	1,462,740.98	1,623,651.40	1,380,977.42	3
4	Norrköping	806,722.40	924,892.56	895,347.18	926,052.16	4
5	Hälsingborg	573,768.14	633,218.72	729,965.94	790,680.22	5
6	Gäffe	563,062.64	571,764.18	609,790.60	657,375.50	6
7	Örebro	296,816.60	375,843.58	404,175.56	445,561.50	7
8	Eskilstuna	196,988.20	229,717.30	259,946.42	298,355.60	8
9	Karlskrona	290,432.24	335,395.98	352,127.86	354,845.22	9
10	Uppsala	391,606.90	435,099.96	467,317.52	471,049.54	10
11	Jönköping	329,321.64	370,389.12	393,469.90	418,067.90	11
12	Borås	164,492.62	248,194.14	298,461.48	270,782.90	12
13	Lund	401,276.22	387,533.30	391,358.00	404,581.16	13
14	Halmstad	207,776.12	236,284.36	274,858.40	275,518.38	14
15	Linköping	225,913.54	231,166.60	252,650.08	272,090.30	15
16	Västerås	172,953.46	201,005.56	218,323.88	258,362.74	16
17	Karlstad	174,711.72	244,107.90	284,870.52	272,791.78	17
18	Sundsvall	255,801.00	308,499.60	362,080.06	398,421.92	18
19	Landskrona	273,408.50	313,620.36	344,946.51	340,398.94	19
20	Kalmar	161,743.56	172,617.08	246,486.94	232,940.38	20
21	Uddevalla	76,346.70	106,003.04	66,316.04	117,820.54	21
22	Kristianstad	242,851.30	345,262.90	314,782.78	335,958.64	22
23	Söderhamn	177,088.72	195,275.72	197,789.90	245,941.02	23
24	Falun	219,946.52	221,411.22	221,825.24	290,064.56	24
25	Ystad	217,989.74	247,196.74	263,896.52	288,365.58	25
26	Södertälje	87,490.24	118,716.66	141,151.98	177,729.18	26
27	Västervik	71,323.62	75,970.06	89,326.66	95,657.34	27
28	Visby	137,808.42	166,452.28	166,705.32	154,704.40	28
29	Härnösand	143,258.34	176,436.02	151,451.30	183,144.18	29
30	Nyköping	138,552.64	151,542.46	163,776.24	183,511.16	30
31	Kristinehamn	101,340.04	109,228.10	134,687.28	104,835.22	31
32	Växiö... ..	165,810.46	172,452.48	170,423.12	175,190.70	32
33	Östersund	123,715.80	149,688.94	160,726.44	183,174.12	33
34	Sala	79,304.16	89,259.62	100,490.66	117,663.40	34
35	Vänersborg	80,413.40	84,075.18	98,484.26	105,973.74	35
36	Karlshamn	123,389.30	164,016.24	183,974.96	199,817.94	36
37	Lidköping	69,948.50	61,266.66	68,090.98	68,403.04	37
38	Sköfde	111,587.28	118,043.40	123,762.56	123,287.76	38
39	Hudiksvall	97,763.16	112,078.12	110,798.86	133,743.78	39
40	Umeå	70,799.02	90,490.34	90,261.10	86,793.44	40
41	Skara	60,356.88	61,615.38	64,726.91	65,973.66	41
42	Arboga	77,988.50	75,722.98	77,071.70	81,497.30	42
43	Eksjö	64,555.16	57,709.00	51,699.50	74,361.16	43
44	Enköping	61,763.48	69,044.70	74,814.18	81,763.98	44

styrelsens för svenska stadsförbundet förslag
låna utan Kungl. Maj:ts tillstånd. *)

	1903	1904	1905	1906	1907	
1	11,889,454.90	10,785,979.10	13,954,022.70	13,329,080.40	13,554,750.80	1
2	2,589,534.74	2,461,683.12	3,344,978.04	3,554,496.84	3,778,152.60	2
3	1,705,157.10	1,568,267.62	2,082,873.52	2,428,711.70	2,418,985.68	3
4	910,636.64	939,710.44	1,151,511.68	1,108,302.60	1,115,432.82	4
5	1,095,488.48	871,371.70	891,288.88	999,660.04	1,129,044.14	5
6	708,857.60	608,416.10	620,278.88	694,275.62	671,641.56	6
7	422,714.72	476,527.76	457,051.82	451,710.60	503,242.38	7
8	307,896.36	261,647.00	304,630.02	329,222.52	349,873.26	8
9	395,480.64	425,978.06	554,105.88	577,159.70	521,431.52	9
10	503,386.54	523,936.62	589,099.16	554,080.82	573,950.72	10
11	459,824.72	424,588.26	495,914.52	500,804.52	516,753.94	11
12	243,628.68	195,469.62	398,578.98	334,268.52	380,357.80	12
13	467,737.74	429,750.46	442,526.32	485,320.42	496,299.60	13
14	295,906.48	281,725.08	292,356.50	285,995.46	307,167.98	14
15	280,281.22	290,998.88	332,169.34	334,941.40	346,760.94	15
16	370,200.96	238,224.68	285,547.70	298,599.32	338,078.50	16
17	322,237.26	329,194.02	355,361.16	362,354.58	374,698.82	17
18	413,280.12	373,240.94	415,536.46	453,011.12	435,973.94	18
19	372,224.16	359,771.08	354,160.98	408,193.42	443,284.02	19
20	254,699.74	265,006.36	354,538.72	346,910.06	335,386.76	20
21	145,008.38	140,543.96	202,622.62	201,483.74	192,433.26	21
22	345,387.30	345,805.38	376,076.22	401,769.30	405,072.98	22
23	249,572.94	196,286.08	182,793.80	222,341.62	165,147.22	23
24	293,876.50	294,690.26	325,237.20	338,830.60	313,590.44	24
25	270,877.50	598,140.64	225,038.60	243,856.36	218,989.10	25
26	187,271.08	170,647.14	191,625.92	184,961.90	187,058.62	26
27	102,558.82	98,321.14	116,631.12	160,066.52	87,590.24	27
28	138,630.40	152,491.14	179,895.32	174,471.42	180,907.32	28
29	197,659.02	189,254.28	189,973.12	228,307.60	218,905.76	29
30	195,571.50	185,197.62	220,988.36	188,682.64	208,510.60	30
31	129,612.48	115,620.34	142,714.44	137,515.54	139,392.42	31
32	192,575.22	195,823.66	207,276.48	222,005.82	229,435.82	32
33	204,009.20	202,126.28	220,804.38	247,885.34	246,145.68	33
34	118,681.66	93,233.00	111,301.80	101,982.14	100,231.42	34
35	112,017.26	106,989.38	126,140.14	113,693.04	141,269.14	35
36	216,025.02	197,084.80	199,582.44	203,128.84	176,911.78	36
37	60,014.12	69,807.78	79,567.66	109,748.88	123,264.66	37
38	117,659.96	124,781.38	137,812.74	150,037.22	156,462.16	38
39	134,137.98	124,985.50	159,518.44	171,450.92	146,959.20	39
40	92,069.36	83,753.94	101,740.28	117,027.24	131,621.52	40
41	66,571.36	68,652.76	78,474.42	79,717.26	93,649.08	41
42	84,388.46	68,103.06	79,921.56	74,374.10	76,969.16	42
43	71,555.20	60,209.70	76,838.66	76,832.06	90,084.44	43
44	79,681.60	73,220.70	70,080.70	79,660.40	92,049.56	44

*) Härufti ingår ej till vissa fastighetsförvärf ordforderliga belopp eller sådana, som upplånats i stället för amorteringslån, hvartill Kungl. Maj:tt redan gifvit sitt tillstånd.

**Storleken af det belopp, som städerna, om
varit gällande, skulle ägt att upp-**

Stad.	1899	1900	1901	1902	
45 Alingsås	46,810.76	45,068.18	50,521.22	58,750.94	45
46 Köping	103,080.32	118,166.00	118,128.80	129,929.58	46
47 Falköping	34,125.55	30,848.84	39,352.18	45,479.94	47
48 Falkenberg	42,988.98	48,583.20	46,587.40	44,304.20	48
49 Mariestad	69,018.68	70,945.88	85,204.20	87,237.46	49
50 Filipstad	60,790.38	69,488.58	80,176.98	77,990.28	50
51 Ängelholm	75,970.99	52,494.28	82,544.10	69,281.92	51
52 Norrtälje	32,712.58	38,352.38	39,528.10	43,169.10	52
53 Örnsköldsvik	80,761.40	103,434.46	93,447.64	98,631.80	53
54 Ronneby	26,845.55	27,042.40	35,204.54	56,723.80	54
55 Strömstad	42,597.18	45,009.96	48,429.56	50,669.70	55
56 Motala	40,585.68	44,240.04	47,585.94	54,021.48	56
57 Sölvesborg	41,769.31	37,484.96	53,708.50	46,830.92	57
58 Piteå	63,936.02	59,209.42	65,405.00	65,335.70	58
59 Strängnäs	34,932.02	38,713.22	39,910.02	31,002.02	59
60 Lindesberg	25,085.19	24,137.32	45,591.68	37,048.28	60
61 Vimmerby	26,003.64				61
62 Hedemora	30,164.72	32,564.86	35,860.22	40,274.98	62
63 Vaxholm	28,668.14	35,032.96	31,616.84	39,044.54	63
64 Vadstena	20,437.49	20,710.68	21,563.00	23,310.06	64
65 Hjo	21,310.01	25,357.66	26,567.18	27,660.00	65
66 Simrishamn	29,575.75	37,435.88	37,735.80	43,141.28	66
67 Söderköping	19,899.36	21,229.50	26,192.26	26,329.18	67
68 Askersund	24,807.77	26,914.32	28,937.24	30,164.42	68
69 Ulricehamn	14,400.04	14,601.66	12,526.88	15,582.38	69
70 Nora	36,651.85	34,881.84	37,991.42	37,963.56	70
71 Laholm	27,813.88	23,452.82	30,881.56	28,530.06	71
72 Torshälla	16,232.69	24,774.16	28,840.08	29,501.64	72
73 Marstrand	22,967.13	27,510.36	20,591.64	17,946.22	73
74 Kungälf	24,732.45	26,403.84	28,019.78	30,802.82	74
75 Skellefteå	63,564.34	65,157.48	67,808.58	70,692.20	75
76 Haparanda	51,493.66	55,566.46	59,553.74	58,707.22	76
77 Mariefred	21,266.90	22,053.82	21,954.32	22,193.34	77
78 Skenninge	10,887.82	11,938.56	10,922.04	12,369.54	78
79 Grenna	11,064.13	10,360.76	10,246.46	11,796.06	79
80 Öregrund	6,137.42	8,478.58	9,144.56	10,387.94	80
81 Säter	5,400.95	6,249.44	7,336.92	7,780.70	81
82 Kungsbacka	26,172.08	30,461.54	29,534.06	31,519.68	82
83 Skanör och Falsterbo	3,398.64	10,404.60	10,165.30	13,525.06	83
84 Trosa	8,713.65	9,398.08	11,254.14	11,318.32	84
85 Östhammar	12,001.68	14,326.18	15,156.60	13,309.86	85

Blank kolumn betyder att uppgift saknas.

styrelsens för svenska stadsförbundet förslag
låna utan Kungl. Maj:ts tillstånd. *)

	1903	1904	1905	1906	1907	
45	58,994.84	56,972.58	72,897.42	77,470.70	85,778.28	45
46	115,867.56	94,588.80	111,454.50	105,733.86	116,658.62	46
47	53,168.20	58,225.26	76,828.18	87,948.04	100,504.34	47
48	49,857.96	49,835.96	55,113.76	61,975.62	72,326.20	48
49	89,953.04	78,151.10	97,426.20	96,347.06	98,550.18	49
50	76,352.02	104,694.60	98,501.44	100,338.62	95,689.80	50
51	96,392.64	98,420.38	108,859.66	101,657.92	138,784.64	51
52	46,674.64	48,550.74	52,197.56	52,207.48	58,858.34	52
53	97,461.64	80,226.02	88,380.50	92,106.32	86,682.74	53
54	48,879.92	53,545.84	55,575.54	64,316.42	65,040.26	54
55	50,121.92	49,631.52	55,070.82	51,563.12	54,246.88	55
56	56,525.58	57,719.46	57,394.88	70,881.78	57,434.46	56
57	41,121.82	38,686.06	50,508.22	58,372.10	51,716.58	57
58	71,942.66	73,592.38	70,849.48	69,873.12	64,183.62	58
59	38,641.00	38,267.74	45,411.86	50,890.96	55,237.56	59
60	34,723.48	31,219.18	39,783.52	41,281.28	41,580.60	60
61			41,129.46	36,558.04	37,370.42	61
62	48,813.80	39,954.52	45,146.56	44,290.98	49,304.76	62
63	37,101.66	59,981.66	56,293.06	71,576.86	61,352.38	63
64	24,270.68	22,680.22	28,059.50	28,425.36	33,553.26	64
65	31,913.12	36,524.12	34,629.42	47,448.24	39,261.34	65
66	48,030.12	44,089.98	44,506.76	49,634.06	50,601.24	66
67	26,308.14	25,825.44	33,953.82	32,636.98	39,682.94	67
68	31,996.16	30,015.22	29,330.28	31,182.82	30,573.90	68
69	17,425.28	18,248.26	28,009.60	26,279.40	28,937.00	69
70	48,583.12	39,012.38	38,938.90	40,003.20	40,682.28	70
71	30,305.66	35,001.70	36,034.30	35,504.54	40,989.76	71
72	29,074.26	21,207.16	20,503.60	23,084.62	23,401.56	72
73	17,331.54	16,912.76	21,546.54	29,985.38	34,703.24	73
74	33,470.04	33,855.84	33,742.36	36,005.82	38,453.82	74
75	69,448.16	50,801.76	55,050.54	64,559.76	54,415.46	75
76	51,757.26	46,096.72	47,405.86	37,547.24		76
77	19,529.72	19,472.92	21,351.04	21,344.18	21,827.52	77
78	13,109.54	12,550.60	13,976.84	16,432.84	17,243.02	78
79	11,740.84	12,001.66	15,761.68	13,447.26	14,649.64	79
80	11,650.74	10,713.70	11,193.78	12,299.04	10,108.88	80
81	9,377.80	9,230.74	11,797.04	15,857.98	17,337.62	81
82	33,584.74	36,489.86	34,742.02	32,712.92	36,622.26	82
83	12,539.36	14,127.84	15,836.04	16,160.98	18,584.16	83
84	10,786.64	12,134.78	16,243.70	13,917.22	13,555.92	84
85	14,563.78	16,556.00	17,286.68	17,795.00	18,906.36	85

*) Häruuti ingår ej till vissa fastighetsförvärf erforderliga belopp eller sådana, som upplånats i stället för amorteringslån, hvartill Kungl. Maj:ten redan gifvit sitt tillstånd.